

Bydlení a nábytek baroka

Skříňový nábytek

(kabinet, sekretář, komoda, Hamburská skříň)

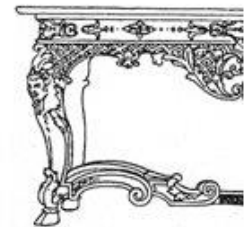
Stolový nábytek

Sedací nábytek

Lehací nábytek

Baroko (z portug.)

- počátky v Itálii po roce 1580, v 17. století univerzální sloh evropských zemí
- v nábytkářství se projevuje výrazněji ve Francii nebo v Anglii
- dynamičtější než renesance, popírá tektoniku, zdůrazňuje dekor
- vychází z tvarosloví architektury – na nábytku se opět objevuje římsa, sokl, pilastry, po vzoru architektury také zvlnění půdorysu, křivka, prohnutí fasády nábytku, užití tordovaného sloupku

Barokní nábytek – základní znaky

- barokní nábytek – reprezentativní uměleckořemeslný předmět
- nábytek šlechtický – dýhovaný (zakrytí konstrukčních spojů, nerovností); odklon od ebenu k ořechovému dřevu
- nové nábytkové typy: komoda, sekretář, další vývoj skříně, mnoho typů stolků – konzolové, odkládací, hrací
- pevné čalounění, čalouněný sedák, opěradlo i područky, častější užití textilu v interiéru
- rozvíjení zdobných technik – intarzie, marketérie, Boulleova technika, řezba, zlacení, malba, tmelové a kombinované techniky, inkrustace (chebská technika, pietra dura ad.)
- Anglie – autonomní vývoj, nábytek honosný, pohodlnější (R. a J. Adamové, G. Hepplewhite, T. Chippendale ad.)

Francie

- dříve závislá na Nizozemí, nyní v nábytkářství vedoucí úloha
- založení uměleckých dílen v galerii Louvre a Akademie (1635)
- zřízení manufaktury specializované na výrobu dvorského nábytku, počátek výroby 1667
- ebenisté – označení nábytkového stolaře ve Francii 17. století, který původně pracoval s ebenovým dřevem; později označení každého stolaře vyrábějícího nábytek (v Anglii cabinetmaker)
- dvorní ebenista André Charles Boulle (1641–1732) – sbírka návrhů, sborník návrhů a ornamentů
- marketerie z cizokrajných dřev, kovu, perleti, želvoviny; girlandy květin, detaily z litého bronzu, 25 spolupracovníků, nábytek vyráběl podle vlastních návrhů i podle návrhů současníků, např. malíře Ch. Lebruna

Francie

Louis XIII. – sloh Ludvíka XIII. (1610–1643)

- přechodné období mezi vrcholnou renesancí a nastupujícím barokem
- ořechové a částečně ebenové dřevo

Francie

Louis XIV. – sloh Ludvíka XIV. (1643–1715)

- období největšího rozkvětu francouzského nábytkářství; rozvoj intarzie a kování
- André Charles Boulle (1641–1732), přední francouzský tvůrce v období Ludvíka XIV.

Louis XV. – sloh Ludvíka XV. (1715–1774)

- opuštění rovných linií, křivky, zjemnění – rokoko

➤ Skříňový nábytek

✓ Kabinet (z franc.)

- typ skříňky s řadou zásuvek a přihrádek, na vysokých nohách
- zásuvky většinou kryty dvířky, často tvoří fasádu nábytku
- v období renesance a baroka, v celé Evropě
- v 17. století proměna stylu kabinetů pod vlivem baroka
- od počátku 17. století střediskem výroby kabinetů také Antverpy, odkud kabinety vyváženy do celé Evropy; zde řada vynikajících tvůrců kabinetů

Kabinet, Antverpy, kol. 1670, eben, malba na alabastru
Kabinet, střední Evropa, 18. století

✓ **Sekretář (z lat.), komoda (z franc.)**

- **sekretář – typ skříňového nábytku; od počátku 18. století do 19. století, od 30. let 18. století obliba zejména ve střední Evropě**
- **přístěnná skříň s výklopnou psací deskou ve střední části a zásuvkami ve spodní a horní části; všechny části pevně spojeny**
- **komoda – přístěnná skříň s velkými širokými zásuvkami (nejběžnější 3 zásuvky)**
- **charakteristický typ nábytku 18. století, ve Francii od počátku 18. století, poté v celé Evropě, přežívá v 1. pol. 19. století**
- **psací komoda – s nástavcem s odklopnou psací deskou; od konce 18. století ve Francii, v Itálii a střední Evropě, nejoblíbenější kolem 1800**

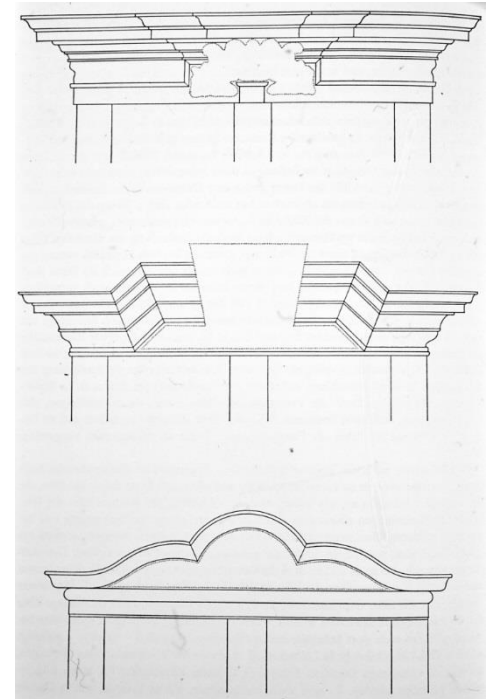
Sekretář

Morava, 30. léta 18. století;
ukázky komody

✓ Hamburger Schapp / Hamburská skříň

- „Hamburger Schapp“ – Hamburk, konec 17. století
- náhrada dosavadní renesanční skříně čtyřdveřové, původem nizozemské s plastickou řezbou na fasádě; raně barokní byly hladké, dýchované ořechovou dýhou
- tento typ skříně vyráběn i v dalších hansovních městech: Gdaňsku (zakončení skříně stupňovitě vyvýšeno) a Lübecku (římsa má tvar prohnutý, segmentový)

Hamburská skříň a skříň z Gdaňska (vpravo), severní Německo, kolem 1700

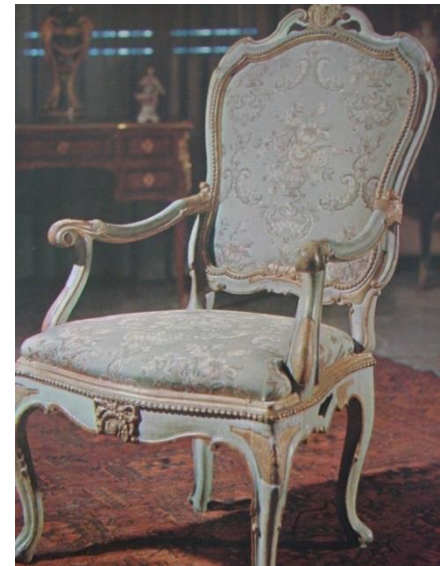
➤ Stolový nábytek

- od 17. století rozmach psacích stolů a stolů k různému použití (odkládací stolky, konzolové stoly apod.)
- materiál – dřevo, stolová deska často z mramoru
- konzolový stůl – přízední stůl s tvarovanou deskou, většinou na dvou předních nohách; oblíbený ve francouzském nábytkářství 18. století a rozšířený v Evropě
- psací stůl – v západní a střední Evropě od počátku 17. století, později s nástavcem, přihrádkami
- toaletní stolek – dámský stolek s odklápěcí částí horní desky, se zrcadlem, poprvé v 17. století, rozkvět v 18. století

➤ Sedací a lehací nábytek

- všechny typy nábytku k sezení při práci, při jídle, odpočinku
- nové typy židlí, křesel, taburetů; pohovka, chaise-longue
  - křeslo Bergére: měkce čalouněné s odnímatelnými polštáři
  - křeslo á la reine: barokní křeslo s mírně zakloněným zvlněným opěradlem, prohnutýma nohama
  - chaise-longue: především ve francouzském nábytkářství od konce 17. století, v 18. století v celé Evropě
- taburet – čalouněné nízké sedátko na čtyřech nohách, bez opěradla
- postel – bohatě zdobené, vyřezávané, zejména ve francouzském nábytkářství

Bouleova technika (Bouleova práce)

- speciální technika úpravy povrchu nábytku nazvaná podle ebenisty Ludvíka XIV., André Charlese Boulea (1641 – 1732)
- intarsie cínem, mosazí a želvovinou, příp. doplněna slonovinou a různobarevnými dřevy, zejména ebenem; na nábytku kování
- tenké destičky jednotlivých materiálů společně vyřezávány do tvaru budoucího ornamentu, skládány a přilepovány na povrch nábytku
  - *pozitivní intarsie = Boule*: světlá mosaz na tmavém podkladě želvoviny
  - *negativní intarsie = contra Boule*: na kovovém základě vytvořen ornament ze želvoviny
- originálních prací málo, na konci 17., v 18. a 19. století technika napodobována

Komoda a psací stůl, A. Ch. Boule, Francie, 18. století

Orientalismy

- od konce 16. století do Evropy přiváženy především z Číny a Japonska orientální předměty a menší nábytkové kusy s lakovanou úpravou povrchu ; rozšíření v souvislosti se zřízením Východoasijské společnosti
- ve druhé pol. 17. století lakované předměty módní záležitost
- lakovaný nábytek s černým podkladem (méně častý je podklad červené nebo zelené barvy) a jemnou malbou chinoiserií v Evropě oblíben celé 18. století; lakovaným povrchem zdobeny sekretáře, kabinety, menší skřínky, šperkovnice, kazety i postele
- technologie – na dřevo se nanášelo několik vrstev šelaku, nátěr se zahříval, aby vyschl a ztvrdl, poté byl zlacen a pomalován
- tradiční schéma kabinetů – pravoúhlá skříň s dvoukřídlými dveřmi na bohatě řezaném, zlaceném stolovém podstavci, dvířka i vnitřní zásuvky zdobeny reliéfy s pestrou malbou architektury, krajin, postav a vegetace.
- snahy o nápodobu: od 80. let 17. století pokusy napodobit lakovanou úpravu, především v Anglii (zavedl král Vilém) , významné dílny také ve Francii (Vernis Martin) a v Drážďanech (Martin Schnell)

Čínský lakovaný kabinet, 1690–1700

Kabinet, Anglie nebo Německo, 1690–1700

Chebská práce – Egerer Reliefintarsien

- **nová výzdobná technika, vznik ve 30. letech 17. století v Chebu v dílně řezbáře a truhláře Adama Ecka; v 1. pol. 17. století v Čechách a v jižním Německu**
- **reliéfní intarsie (reliéfní klížená řezba) z různobarevných mořených měkkých dřev; domácí dřeva, barvená kořenice**
- **šperkovnice, truhličky, menší sekretáře a kabinety, hrací kazety na; reliéfní intarsií pojednány detaily, ale i celé plochy; náročnost provedení – velké kusy vzácné**
- **doména chebských rodin – H. G. Fischer, rodinné dílny Haberstumpfů a Haberlitzerů; na přelomu 17. a 18. století část produkce přenesena do Prahy, objevuje se až do 19. století**
- **většinou figurální motivy a scény, předlohy z dobových grafických listů, nizozemských umělců Martena de Vose, Johanna Sadelera, Antonia Tampesty ad.**
- **pojmenování: v 19. století „pražská práce“, později „chebská práce“, pojem „chebská reliéfní intarsie“ poprvé v knize H. Sturma Egerere Reliefintarsien (1961)**

Chebská reliéfní intarzie: truhlička, Cheb; práce Adama Ecka

